

ICOMOS ATSAKOMOSIOS STEBĖSENOS MISIJOS KURŠIŲ NERIJOJE ATASKAITOS SANTRAUKA

Misija įvyko 2015 m. sausio 19-22 d. Lietuvoje. Ekspertas – dr. Tamás FEJÉRDY.

5. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

5.1. Nustatytų faktų santrauka

Kuršių nerija yra unikalus ir labai pažeidžiamas kultūrinis kraštovaizdis, kurį sukūrė gamta ir formavo bei stiprino nuolatinė žmogaus veikla. Išskirtinė visuotinė vertė ir jos vertingosios savybės (atributai) dėl kurių vietovė buvo įrašyta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, integralumo ir autentiškumo sąlygos išlieka, tačiau yra veikiamos besitęsiančių tiek natūralios kilmės (pvz., erozija, gaisrai ir kt.), tiek žmogaus sukeltų (pvz., 28 plėtros ir eismo sprendimai, socialiniai pokyčiai ir kt.) pokyčių ir iššūkių. Tarpvalstybinis vietovės pobūdis taip pat gali būti suvokiamas kaip papildomas iššūkis. Tam tikrų plėtros projektų iniciatyvos, planavimas ir realizavimo procesas arti Kuršių nerijos (t.y., Klaipėdos jūrų uosto teritorijoje) ar su ja susijusiose teritorijose (t.y., mariose ar pakrantės juostoje) ne kiekvienu atveju aptariamos tarp abiejų valstybių ir su Pasaulio paveldo centru bei Patariamosiomis organizacijomis. Visa apimančio [red. past. Kuršių nerijos] valdymo plano (ang. Management Plan) parengimas, patvirtinimas ir griežtas įgyvendinimas galėtų būti pagrindinis kritinių situacijų sprendimo būdas. Šis dokumentas taip pat paskatintų tendenciją/padėtų pagrindą sukurti efektyvią tarpinstitucinę (vidaus) ir tarptautinę (tarpvalstybinę) bendradarbiavimo sistemą.

5.2 Rekomendacijos dėl visų papildomų veiksmų, kurių turi imtis valstybė narė, įskaitant rekomendacijų projekto parengimą Pasaulio paveldo komitetui

Bendrosios rekomendacijos dėl valdymo poreikių:

- Kuršių nerijos valdymo planas (skirtas visai vietovei, bendrai apimantis teritoriją Lietuvoje ir Rusijoje), turintis tarpinstitucinę ir tarptautinę bendradarbiavimo sistemą, turi būti nedelsiant užbaigtas, siekiant stiprinti Kuršių nerijos valdymo efektyvumą;

- Į Kuršių nerijos valdymo planą taip pat turi būti įtraukta nacionalinių parkų administracijų ir savivaldybių personalo gebėjimų stiprinimo strategija (atsižvelgiant į Pasaulio paveldo vietovės valdymo poreikius);

- detalios 2013 m. vykusios ICOMOS Patariamiosios misijos dėl Kuršių nerijos valdymo plano rekomendacijos išlieka aktualios.

Eilė rekomendacijų, parengtų 2010 m. vykusios ICOMOS Atsakomosios stebėsenos misijos metu, išlieka aktualios. Nekartojant jų *in extenso* (red. past. visa apimtimi), rekomendacijos yra šios:

- **Statybų pakrantėse ar ant pajūrio kopų politika:** „Išskirtinę visuotinę vertę sudaro kopų ir vandens telkinių – Baltijos jūros ir Kuršių marių – kraštovaizdis. Šį kraštovaizdį reikia išsaugoti nepalietą. <Poilsiautojus, kuriems reikia viešbučių, restoranų, kavinių ir automobilių stovėjimo aikštelių arti plažo, reikia mandagiai nukreipti į kitus kurortus, pritaikytus šios rūšies turizmui>. Kuršių nerija visų pirma yra nacionalinis parkas *a priori* saugomas lankytojų, kurie domisi jo išskirtinėmis vertybėmis, pasigėrimui. Šios vertybės yra trapios ir pažeidžiamos, pati vietovė yra nedidelė, todėl negalima ir neprivaloma bandyti patenkinti visus kiekvieno poilsiautojo norus.“

- **Veiksmai, kaip spręsti interesų konfliktus tarp nacionalinių parkų ir savivaldybių: vis dar buvo galima patvirtinti, kad** „nacionaliniai parkai yra kaltinami tuo, jog trukdo šios teritorijos ekonominei plėtrai, yra per daug griežti, neigiamai ir net priešiška nusiteikę poilsiautojų ir vietos gyventojų atžvilgiu. Todėl jie linkę švelninti nacionalinių parkų įvairių zonų apsaugos taisykles ir draudimus, o tai nėra palanku šios vietovės išskirtinei visuotinei vertei.“

- **Apsaugos zonų nustatymas:** „Apsaugos zonų gali reikėti dėl įvairių priežasčių, įskaitant akivaizdžiai matomus nepageidaujamus pastatus gyvenvietėse, pakrantėje ir už gyvenviečių ribų, pvz., šalia gamtos draustinių ar bendrai prie kopų. Kitos rūšies apsaugos zonų gali reikėti dėl žemėjančio vandens horizonto ir triukšmo taršos. Šis klausimas turi būti nuodugnai apsvaistytas.“

- **Būsto problemos (angl. housing) mažinimas Lietuvai priklausančioje Kuršių nerijos dalyje:** „Pastangos šioje srityje turėtų būti tęsiamos; Kuršių nerijos valdymo plane turi būti apibrėžta aiški politika ir efektyvūs veiksmai sprendžiant būsto problemas.“

- **Vietos bendruomenės ir suinteresuotų šalių švietimo ir informavimo strategija:** „tam, kad būtų efektyvesnis darbo procesas, rekomenduojama reguliariai kasmet rengti edukacinius-šviečiamuosius seminarus ar konferencijas įvairiomis temomis, siekiant šviesti-informuoti vietos gyventojus apie Kuršių nerijos išskirtinę visuotinę vertę, jos vertingųjų savybių pažeidžiamumą ir nacionalinių parkų personalo svarbą saugant jas, taip pat siekiant sumažinti trintį ir padėti geriau saugoti vietovę.“

Specialiosios rekomandacijos dėl probleminių klausimų, nagrinėtų Misijos metu:

- dėl **SGD** terminalo rekomenduojama tęstinė galimo (ne vizualinio) poveikio stebėseną;
- dėl pasiūlymo statyti „**kabantį tiltą per marias**“: rekomenduojama, kad valstybė narė, Lietuva, deklaruotų, kad jokia tilto statyba neleidžiama Pasaulio paveldo vietovės, Kuršių nerijos, kontekste ir įtraukti šį sprendimą į visus susijusius kontrolės ir teisinius dokumentus, taip pat ir į būsimą Kuršių nerijos valdymo planą;

- **dėl projekto statyti Giliavandenį uostą ir (ar) išorinį Giliavandenį uostą Klaipėdos valstybinio jūrų uosto teritorijoje:** vadovaujantis (red. past. UNESCO Pasaulio paveldo apsaugos konvencijos) įgyvendinimo gairių 172 paragrafu, visa informacija dėl Giliavandenio uosto statybos projekto, įskaitant poveikio aplinkai vertinimą (EIA) ir poveikio paveldui vertinimą (HIA) turi būti pateikta UNESCO Pasaulio paveldo komitetui laiku (gavus vertinimų rezultatus, bet prieš priimant sprendimus) per UNESCO Pasaulio paveldo centrą ir prieš priimant nekeičiamus sprendimus.

5.3. Jeigu būtini tolesni veiksmai, turi būti nustatyti aiškūs standartai dėl būtinų taikyti taisomųjų priemonių, tam kad būtų pasiektas reikšmingas apsaugos būklės pagerinimas ir laikotarpis, per kurį šie standartai turi būti įgyvendinti.

5.4 Rekomendacijos dėl to, ar vietovei iškilusių grėsmių lygis yra pagrindas ją įrašyti į Pavojuje esančio Pasaulio paveldo sąrašą arba išbraukti iš jo:

Jeigu aukščiau minėti plėtros projektai išlaikytų rekomenduojamą struktūrą ir pakankamas priemones, kurios būtų sukurtos, siekiant mažinti natūraliai kylančius iššūkius (grėsmes) (detalizuota būsimame Kuršių nerijos valdymo plane) ir jos būtų veiksmingos, tuomet nebūtų tokio lygio veiksnių ir poveikių, keliančių grėsmę vietovei, taigi vietovė neturėtų būti įrašyta į Pavojuje esančio Pasaulio paveldo sąrašą.

Abiejų valstybių (red. past. bendras) Kuršių nerijos valdymo plano patvirtinimas yra nepaprastai skubus reikalas, todėl kad be šios priemonės nėra garantijos, kad ateityje bus išvengta

galimų rimtų grėsmių ar vietovės išskirtinės visuotinės vertės sunaikinimo ir iš to kylančios būtinybės (red. past. vietovę) įrašyti į Pavojuje esantį Pasaulio paveldo sąrašą.

Neoficialus vertimas